

Izhaja
10. in 25. dne
vsakega meseca.

Stoji za
celo leto 3 gld. —
pol leta 1 „ 60
četrt „ — 80
Posamezne štev.
15 kr.

Oznanila
ikrat natisnena
od vrste 15 kr.

Naročnina,
oznanila in reklamacije
pošiljajo se
upravnistvu
v Maribor.

Odprte rekla-
macije so
poštne proste.

POPOTNIK.

Glasilo

„Zaveze slovenskih učiteljskih društev“.

Izdajatelj in urednik:

M. J. Nerat, nadučitelj.

Spisi in dopisi
pošiljajo se
urednistvu
v Maribor,
Koschiengasse.

Pismom,
na katera se želi
odgovor,
naj se pride
primerna poštna
znamka.

Na anonimne do-
pise se neoziramo.
Nebrskovana pisma,
se ne sprejemajo.

Rokopisi
in na
cene poslani knjige
se ne vračajo.

X. glavna skupščina

„Zaveze slovenskih učiteljskih društev“

dne 1. in 2. avgusta mes. 1898. 1 v Ljubljani.

I.

Bili so to častni dnevi za slovensko učiteljstvo, pravi učiteljski prazniki, kojih še dosedaj učiteljstvo ni doživelo, koje pa je mogoče uprizoriti le v Ljubljani — v slovenski metropoli.

Že dan pred dohodom mnogoštevilnih gostov se je ogrnila Ljubljana v praznično obleko ter pokazala vzgojiteljem naroda svoje simpatije in spoštovanje, slovenski časniki pa so jih v slavnostnih člankih pristrčno pozdravljali ter povdarjali važnost našega stanu. Med drugimi n. pr. je zapisal „Slov. Narod“ te-le stavke:

„Nobenega stanu začetek nima tako žalostne zgodovine, kakor jo ima začetek učiteljskega stanu. Povsem nezmožnim ljudem se je izročala v vzgojo naša mladina, ki je čutila bolj kruto silo šibe in pesti, nego blagodejno, poživljajočo moč knjige in peresa. Ne samo, da ni bilo učiteljstvo najstarejše šole samo vzgojeno, čutilo je tudi samo pezo težkega jarma sužnosti in hlapčevanja. In morebiti je v mnogih slučajih iztresel uborni šolski učenik jezo, ki ga je grizla in pekla v duši, na tilnik in hrbet nedolžnega vaškega paglavca.

Novi šolski zakon je dahnil ohlapnim žilam zanemarjenega ljudskega šolstva zdravo in svežo kri, in kar čez noč je zavela druga, poživljajoča sapa po naših učilnicah.

Šibo je zapredla pajčevina, stroga kazen je stopila v kot, a v ospredje se je popel verskonravni moment, ki je danes vladar našim ljudskim šolam. Naše učiteljstvo je zadihalo prosteje, in v tem živem, prostem zraku ni dalo križem rok, temveč se je prijelo resno in uspešno dela v šoli in izven šole, začelo se je zavedati svojega zvanja, začelo je uporabljati svojo moč mej slovenskim narodom, in začelo je vplivati na njega duševno vzgojo. Budilo je mej njim veselje do knjige, ljubezen do pesmi, spoštovanje do нравnega zivljenja, navdušenje do domače besede — dvignilo je tako naš slovenski narod na visoko stopinjo izomike in inteligence, kar nam pričajo nebrojna narodna društva po vseh slovenskih kronovinah, kar nam najlepše izpričuje družba sv. Mohorja!

Vse pa, kar je doseglo do danes slovensko učiteljstvo zase in za naše šolstvo — to moramo priznati — je doseglo samo ob sebi.

In zato stoji danes slovensko učiteljstvo tako organizovano, kakor ni noben drugi stan na polju narodne prosvete in deluje s čilimi, svežimi močmi k blaginji slovenskega ljudstva. To njegovo plemenito, plodonosno delovanje mu je dalo mnogo pravih in od-

kritosrečnih prijateljev, ki mu od leta do leta izboljšujejo tudi njegovo materialno stanje, ki se pa vendar še ne more staviti v soglasje z vrednostjo in važnostjo delovanja našega učiteljstva!

Prepričani pa smo, da bo dobilo to delovanje s časoma popolnoma pravično plačilo, da se bo zlasti primorskemu učiteljstvu žalostno materialno stanje kaj kmalu izboljšalo.

Slovenski rodoljubi, ki imajo odločilno besedo v deželah, katerih učiteljstvo je združeno v „Zavezi slovenskih učiteljskih društev“ bodo tako v bodoče, ko so doslej, kazali dejanski ljubezen do vrlega našega učiteljstva — saj si ne moremo misliti pravega rodoljuba, ki bi ne bil prijatelj slovenskega učiteljstva, ki bi ne bil zavzet za napredek in procvit slovenskega ljudskega šolstva!“ —

Prvi gostje prišli so v Ljubljano že v nedeljo 31. dne julija opoludne, a največ jih je došlo isti dan ob pol 6. uri popoldne, ob katerem času se je vršil na južnem kolodvoru slovesen sprejem. Prišlo je namreč z brzovlakom poleg slovenskih gostov iz Štajerske in Kranjske lepo število Čehov in Hrvatov (med temi skoraj vsi profesorji zagrebškega učiteljskega, pod vodstvom ravnatelja gosp. K. Matica), katere je načelnik ljubljanskega krajevnega odbora, gosp. Juraj Režek pristrčno pozdravil. Na vsprejemu se je zahvaljeval predsednik „Zaveze“, gosp. Luka Jelenc. V imenu Čehov se je zahvalil gosp. Schuster iz Prage, v imenu Hrvatov pa eden Hrvat.

Na kolodvoru je hrvaške in česke goste pričakovalo jako mnogo občinstva, največ učiteljev in učiteljic, ki so došlece pozdravili z viharnimi „živio“-klici.

Gostje so se potem odpeljali v elegantnih vozovih v mesto, oblečeno v praznično krilo.

Krasno je bilo v nedeljo zvečer na vrtu „Narodnega Doma“. Obširni vrt je bil popolnoma zaseden, skoro se je zdelo, da „Narodni Dom“ praznuje še-le zdaj svoje otvorjenje. Gospice učiteljice so gostile vdeležnike brezplačno z vinom in pivom. Vojaška godba ni štedila s slovanskimi skladbami.

Čehi so pozdravili Hrvate, na to se je zahvaljeval z ognjevitim govorom duhovnik prof. Matica iz Zagreba. Gosp. Rape je deklamoval lepi Ganglov pesniški pozdrav „Pozdravljeni bodite!“, na kar je Ganglu in prirediteljem večera napil prof. Matica. Učitelji so svojega pesnika vzdignili na ramena ter ga mej burnim odobravanjem nosili po vrtu. Na sestanek je došel tudi ljubljanski „Sokol“, vrnivši se iz Domžal.

Drugi dan, v ponedeljek, je ob 8. uri zboroval upravni odbor „Zaveze“, potem je bila pevska vaja in seja odseka „Jubilejska samopomoč“. Popoludne je bila seja delegacije.*

Jubilejski koncert vršil se je v ponedeljek zvečer v „Narodnem domu“ v veliki „Sokolovi“ dvorani. O njem poroča „Slov. Narod“ tako-le:

„Jubilejski koncert, kateri se je vršil večeraj zvečer v Sokolovi dvorani, nas je prijetno iznenadil. Pričakovali smo mnogo, a čakali smo še veliko več, tako, da moramo reči: koncert je nadkrilil najsmelejše naše nade in ga postaviti v isto vrsto z najuspelejšimi koncertnimi priredbami, kar smo jih kdaj imeli v Ljubljani.

Vzpored koncertu je bil na sebi jako obsežen, zbor pa je na zahtevanje občinstva dodal še mnogo točk. Mej skladbami, katere smo čuli ta večer, sta bili tudi dve novi, Grbičeva ouvertura njegovi operi „Kres“ in dra. G. Ipavca zbor „Zavezna“, ki sta obe občinstvu jako ugajali.

Grbičeva ouvertura je zložena v slovanskem duhu in se odlikuje po veliki melodijski in po originalnosti motivov, dočim je Ipavčev zbor krepka, a pri vsem tem slovanskomila in prikupna skladba.

* O zboru delegacije, o zborovanju društva „Jubilejska samopomoč“ ter o glavnem slavnostnem zboru poročali bomo natančneje v prihodnjih številkah.

Po Grbičevi ouverturi je gosp. Gangl deklamoval s prijetnim patosom in iskrenim čustvom svoj poetično lepi prolog, potem pa je zbor s spremljevanjem orkestra zapel večnomlado cesarsko pesem, katero je občinstvo sprejelo s patrijotičnim navdušenjem.

O posamičnih koncertnih točkah nam z ozirom na tesni prostor in na nalogo tega referata pač ni možno obširnejše govoriti, konstatovati pa moramo, da je dosegel koncert nepričakovano velik umetniški uspeh in da je vse občinstvo soglašalo v najtoplejšem priznanju ter to izražalo z najživahnejšim ploskanjem. Zbori so peli jako precizno in so lepo nuancirali, tako da so zlasti s težkim zborom vaščanov iz „Prodane neveste“ vse presenetili. Z raznih stranij so se zbrali pevci in pevke, a peli so tako, kakor da bi vsak dan skupaj peli. In ti sveži, mladi, dobro izšolani glasovi, katerim se občinstvo ni moglo načuditi!

A tudi solistom gre vsa čast. Gsdč. Mira Devova je odlična koncertna pevka, katero občinstvo pozna in kateri je že obilokrat dokazalo, kako jo čišla. V gspč. Anici Lapajne-tovi smo spoznali pevko velike muzikalne sposobnosti in lepega, dobro izšolanega glasu. Gosp. Stefančič se je predstavil občinstvu kot izboren tenorist s prijetnim glasom, gosp. Rudolf Vrabl pa kot simpatičen baritonist. Vse priznanje gre tudi gspč. Pavli Razinger-jevi in gspč. Fani Bilini-jevi ter g. Likarju in tudi imenitnemu goslaču g. Serajniku.

Koncert je vodil gosp. učitelj Potrebin iz Kostanjevice, kateri je dokazal veliko muzikalno sposobnost in fino razumevanje ter nas prepričal, da je nenavadno spreten in siguren dirigent, ki zna velik zbor z lahkoto in čudovito preciznostjo voditi, kar je bilo zlasti težavno in jako naporno, ker je bila mogoča le ena glavna skušnja. Kdor z eno skušnjo doseže tako lep uspeh, ni navaden talent.

Kakor smo že rekli, koncert nas je presenetil po svoji umetniški dovršenosti in nam dokazal, da ima gospa muzika mej slovenskim učiteljstvom premnogo zvestih in vnetih čestilcev in čestilk.

Koncertu je sledil ples v veliki dvorani „Narodnega doma“. Do jutra so se številni pari veselo sukali. Zabava je bila jako animirana in neprisiljena.

Koncert je bil tako obiskovan, kakor že dolgo nobeden. Velika sokolska dvorana je bila do zadnjega kotička napoljena, na stotine ljudij pa niti vstopnic ni dobilo. Koncerta so se mej drugimi udeležili: knezoškof dr. Jeglič, dvorni svetnik Schemerl kot namestnik deželnega predsednika, podmaršal Höchsmann, brigadir Frank, polkovnik Nitzsche, podpolkovnik Tasch, majorja Kukič in Lukane, župan Hribar, dež. odbornika dr. Tavčar in ces. svet. Murnik, deželni šolski nadzornik Šuman, predsednik trg. zbornice Perdan, okr. šol. nadzor. Levec, mnogo poslancev, obč. svetnikov, profesorjev, častnikov itd. Sploh je bilo zbrano jako odlično občinstvo — in učiteljstvo si je lahko v svesti, da si je s koncertom pridobilo mnogo ugleda in doseglo ž njim moralen uspeh.“

V torek dne 2. avgusta mes. zjutraj je bila v stolni cerkvi služba božja, katero je daroval č. g. kanonik Zamejec. Sv. opravila se je vdeležil tudi knezoškof. Po sv. maši je bila otvoritev „Šolskega muzeja“, ki je nastanjen v I. ljudski deški šoli v Komenskega ulicah. Muzej bode v kratkem dobil svoje prostore v Prešernovih ulicah.

Po otvoritvi muzeja se je vršila najveličastnejša točka: slavnostno zborovanje. Vse učiteljstvo (okoli 400) se je zbralo v okrašeni veliki dvorani „Narodnega Doma“. Zborovalec je počastil premilostni knezoškof dr. Jeglič z g. kanonikom Sušnikom, dež. glavar, mestni župan in nekaj drugih veljakov. Predsednik „Zaveze“ je z vznesenimi besedami izrekal hvaležnost slovenskega učiteljstva do prijazne osebe vladarjeve ter zaklical, naj ga Bog poživi do skrajne meje človeškega življenja, čemur se je zbor odzval s trikratnimi „Živio“-klici. Predsednik spominjal se je dalje desetletnice „Zaveze“, njenih ustanovnikov ter je pozdravil navzočne odličnjake.

Na pozdravu se je najprej zahvaljeval prem. g. knezoškof, kateremu so se priredile srčne ovacije. Dejal je nekako takole: Čestitam Vam, da se je učiteljstvo tako lepo zvezalo in zedinilo, da deluje z združenimi močmi za koristi svojega stanu. Le s slogo more svoje nevolje odstraniti in doseči, česar mu treba. Pri tem pa potrebujete tudi Gospoda Boga, njegovega blagoslova, da boste mogli delovati v duhu slovenskega naroda, kateremu je sv. vera trdna podlaga. Razveselilo me je torej, da je učiteljstvo uvrstilo v vspeh tudi sv. mašo. Vdeležil sem se sv. opravila tudi jaz, da z Vami združim svojo molitev, da z Vami, ki imate toliko vpliva na narod, izprosim, naj podeli Bog ves svoj blagoslov Vam, mili učitelji dobrega slovenskega naroda. Govor knezoškofov je izzval uprav frenetično odobravanje. Mej slovenskim učiteljstvom je stal drugi Slomšek!

Deželni glavar Detela je pozdravil zbor imenom dež. odbora, spominjajoč se Slomškovih besedij „Šola je dar božji“ in želeč, da uči učitelj mladino Boga spoznati, domovino ljubiti, stariše spoštovati in gosposko ubogati. Na tem temelju bode domovina naša uspevala v okrilju Avstrije.

Župan Hribar je izročil pozdrave bele Ljubljane. Učitelj spoznavaj svojo veljavo! Šibal je, da mnogi predsedniki e. kr. okrajnih šolskih svetov po strani gledajo, če učitelj razume dušo naroda in deluje po tem. Dejal je, da naj učitelji složno delujejo z učiteljicami, katere še posebej pozdravlja. Čehe je pozdravil češki, hrvate hrvatski.

G. Adolf Schuster iz Prage je izrekel zahvalo češkega učiteljstva, g. J. Kirin iz Zagreba ono hrvatskega učiteljstva.

Slavnostni govornik, g. nadučitelj Ravnikar iz Mokronoga, je povdarjal, da Avstrija 400 let ni praznovala jubileja, kakeršnega praznuje letos, omenjal je vladarjevih zaslug za šolo ter je končal s pozivom, da deluj učiteljstvo „vse za vero, dom, cesarja.“ Nato je prečital adresu na cesarja, katero je posebna deputacija izročila dvornemu svetniku Schemerlu.

Po slavnostni seji se je pričelo zborovanje „Zaveze“. Častnimi člani „Zaveze“ so bili izvoljeni gg. Dimnik, Kocbek in Gradišnik. Nadučitelj g. Česnik je poročal o desetletnem društvenem delovanju, nadučitelj Dubrovič pa je opisoval britkosti slovanskega učiteljstva v Istri, na kar so bile vsprejete primerne resolucije. V odbor „Samopomoči“ so bili izvoljeni: predsednikom in blagajnikom g. Kleč, podpredsednikom g. Dimnik, tajnikom g. Kecej in odbornikoma g. Režek in Gangl. Volitev v odbor „Zaveze“ je imela naslednji rezultat: Predsednik Jelenc, I. podpredsednik Bogatec, II. podpredsednik Porekar, I. tajnik Česnik, II. tajnik Šega, blagajnik Luznar, odborniki za Štajarsko: Petriček, Kocbek, Strmšek, za Primorsko: Križman, Brginec, Dubrovič, za Kranjsko: Dimnik, Gangl.

Slavnostnega banketa v „Sokolovi“ dvorani se je vdeležilo na 200 oseb. Mej banketom je svirala vojaška godba; s posebno pohvalo je bil vsprejet novi Parmov valček „Bela Ljubljana“.

Zavezin predsednik je napil cesarju. Godba je zaigrala cesarsko pesem, katero je občinstvo poslušalo stoje. Učitelj g. Dimnik je napil baronu Heimu, nadučitelj Dubrovič iz Istre Ljubljani in županu rekoč: Lepo je učiteljstvo vsprejela Ljubljana zato pa učiteljstvo obeta, da bode vedno delovalo za lepšo bodočnost naroda. Slovenci zastavili bodo svoje moči mej slovenskim narodom in Hrvatje mej hrvatskim narodom v to, da se ta dva naroda mej seboj spoznavata in ljubita.

Župan Hribar je v svojem odgovoru izrekel obžalovanje, da nekateri ne morejo razumeti, da je Ljubljana glavno mesto Slovenije. Izdali so klic „Proč od Ljubljane“. Čudi se, da se je kaj takega moglo izgovoriti. (Dr. Tavčar: „Žalostno!“) S čem in kdaj je

slovenska stolica to zakrivila? Nikdar! Kam drugod naj Slovenec stremi? Ali v Gorico, ali v Trst, ali v Maribor, ali naj si izbere za središče kako vas, kakor so jo izbrali Slovaki, ki vsled tega ne morejo napredovati? V Ljubljani sicer še ni vse tako, ko bi moralo biti, a tega so krivi tisti, ki so se že predavnimi leti stalno naselili v Ljubljani. Slovensko prebivalstvo in občinski svet si prizadeva, da postane Ljubljana zvezda slovenskega naroda. Učiteljstvo naj povsod, kamor pride, propoveduje, da je Ljubljana glava Slovenije. Na mnoga leta slovenskemu učiteljstvu!

Učitelj Gangl je dejal, da je to praznik slovanskega učiteljstva. Čehe je rodila zemlja češka, Hrvate zemlja hrvatska, vse pa je rodila zemlja slovanska. Vzdignil je čašo v pozdrav, kličeč bratom Čehom, da Bog živi zemljo našo, zemljo slovansko!

Profesor Ivkanec iz Zagreba se je spominjal v svojem govoru, da so Slovenci Hrvatom povsod pomagali, n. pr. pri Sisku. Ilirizem je imel mej Slovenci globokih tal. Stanko Vraz je vzel svoje slovenske strune ter jih prilagodil hrvatskemu narodu. Čudil se je tudi govornik napredku slovenskega naroda ter vskliknil, da je bodočnost naša, če preženemo iz naroda največjega njegovega sovražnika — neznanje.

Na predlog predsednika Jelenca se je poslal brzozjavni pozdrav biskupu Strossmayerju.

Češki učitelj Filip iz Prage je govoril slovenski, trdeč, da puste češki gostje svoja sreca na Slovenskem. Pomagajmo si sami, združimo se!

Učitelj Strmšek je napil gostom: dr. Ferjančiču, dr. Tavčarju, prof. Levcu in ravnatelju Hubadu.

Dr. Tavčar: Naše javno življenje obstoji iz golih fraz. Nihče se ne more oprati očitanja, da ne bi si semtertje pomagal s frazami. Samo učiteljevo delovanje je brez fraz. Narodni stranki se je učitelj že od nekdaj smilil. Mučenik je slovenski narodni učitelj. Priporočal je dalje govornik ljubezen do — „proste duše“. Dejal je, da je treba popraviti napitnico županovo, ki je napil slovenskemu učiteljstvu; napiti je treba svobodomiselnemu, naprednemu slovenskemu učiteljstvu.

Dr. Ferjančič: Za Slovence se ne snujejo ugodne razmere. Slovence in Hrvate se prezira raz višjih mest. Vse stranke se vabijo od ministra na posvetovanja, samo nas ne vabi nihče. Proti temu moramo najbolj zatirani Slovenci, Hrvati in Rusini odločno protestovati. Naj se doseže sprava na Češkem in Moravskem, potem smo mi za dokaj let nazaj. Zanašati se moremo samo na vzajemnost s severnimi brati, če že ne rečem, da je narodovih zastopnikov odločnost premajhna. (Kdo so ti?!) Slovanska vzajemnost se je naglašala o vsaki priliki pri raznih slavnostih zadnjih dni, naj bi ostala tudi v kritičnem momentu, ko bode prišlo na dnevni red vprašanje, ali smo mi enakopravni narod. Da bi te besede ne bile besede, naj bi bile meso in kri, dejstvo, ki reši zatirane Slovence in Hrvate! Napije slovanski vzajemnosti.

Profesor Bezenšek iz Plovdiva prinaša pozdrave iz Bolgarske ter te pozdrave izročča v slovensčini in bolgarščini.

Učitelj Ferluga z Opčin je zabaval navzočne s humorističnim govorom, učitelj Režek pa je napil koncertnemu vodji gosp. Potrebinu. Še dolgo po končanem banketu je vladala v dvorani presrečna veselost. Došlo je nebroj brzozjavnih pozdravov.

V sredo so se nekateri gostje podali na Bled, ostali pa so se razpršili na razne kraje slovenske domovine. Ta sijajni sestanek poživil jim je duše, da bodo odslej še z večjo vnemo delovali za prosveto slovenskega rodu.

II.

Zbor delegacije.

Dne 1. avgusta popoldne imeli so odposlanci posameznih učiteljskih društev svoje zborovanje. Gospod predsednik je navzoče pristrčno pozdravil in v svojem nagovoru povdarjal, da je po zaslugah „Zaveze“ za polovico več učit. društev, nego jih je bilo pred desetimi leti in da bode učiteljstvo samo v slogi doseglo uspehe. Potem je dobil besedo I. tajnik, gosp. Česnik, da poroča o delovanju „Zaveze“ od zadnje glavne skupščine naprej. Njegovo poročilo podamo doslovno.

Tajniško poročilo o delovanju direktorija, oziroma upravnega odbora „Zaveze“ od IX. glavne skupščine v Celju do 31. julija mes. 1898. l. glasi se tako-le:

Slavni zbor!

Čast mi je poročati o delovanju „Zaveze“ v preteklem letu. „Zaveza“ šteje letos **32** društev. Na novo je pristopilo hrvatsko učiteljsko društvo „Narodna prosvjeta“ s sedežem v Pazinu v Istri. „Zaveza“ ima torej zdaj v teh 32 društvih 1602 pravih, 86 podpornih in 60 častnih udov, torej skupaj 1748 udov.

V obče so društva jako delavna; prav malo jih je, ki bi jim želeli nekoliko več agilnosti. Gledé na delavnost je pa v prvi vrsti imenovati „Slov. učiteljsko društvo v Ljubljani“, ki je v preteklem letu pokazalo žilavo, neumorno vstrajnost in je lahko tudi ponosno na sadove svojega truda. Regulacija učiteljskih plač na Kranjskem se je dosegla osobito¹ vsled neumornega delovanja tega društva in njegovega glasila, vrlega „Učiteljskega Tovariša“, kojega urednik si je stekel tudi za „Zavezo“ obilnih zaslug. „Slovenskemu učiteljskemu društvu“ se mora le častitati, da ima v načelnstvu tako vrl odbor!

A tudi druga društva niso držala rok križem. Posebno mi je omeniti „Pedagogičsko društvo na Krškem“, „Smarsko-rogaško“, „Ormoško“, „Ptujsko“, „Ljutomersko“, „Celjsko-laško učiteljsko društvo“ i. dr.

Sicer pa je bilo delovanje posamesnih društev itak razvidno iz poročil, priobčenih v naših strokovnih listih.

Vsa učiteljska društva so imela skupaj **119** zborovanj.

Gledé na delovanje direktorija in upravnega odbora „Zaveze“ pa mi je omenjati sledeče:

Direktorij je imel v teku preteklega leta **13** sej, upravni odbor pa dve.

Vložni zapisnik šteje letos **439** števil. — Že ta števila same nekaj povedó.

Največ dela je dal direktoriju „šolski muzej“.

Da dobi slavni zbor celotno podobo, hočem precej tukaj poročati o vsem, kar se je gledé na „šolski muzej“ ukrenilo.

Pravila za „šolski muzej“ je sestavil poročevalec gospod J. Dimnik. Taista so se v direktorijevi seji v Kranju dne 30. sept. mes. 1897. l. z malimi izpremembami potrdila ter potem priobčila v „Popotniku“ in „Učiteljskem Tovarišu“. Na to smo jih dali v 200 izvodih ponatisnit ter jih razposlali vsem društvom in drugim odličnim osebam in korporacijam po Slovenskem.

Da se omogoči manjšim društvom vplačevanje doneskov za „šolski muzej“, je premenil direktorij z naknadnim pritrdilom upravnega odbora dotični sklep tako, da se je dovolilo manjšim društvom vplačati samo po 5 gld. Pa tudi ti prispevki so prihajali kaj počasi.

Direktorij se je obrnil za podporo „šolskemu muzeju“ na razne korporacije in oblastnije. Odposlal je 13 obširno utemeljenih prošenj, katerih vsaka je obsegala 5 do

6 strani velike pole tem-le oblastvom in društvom: občinskemu svetu ljubljanskemu, deželnemu zboru kranjskemu, goriškemu, štajerskemu, hrvatsko dalmatinski zemaljski vladi, e. kr. založbi šolskih knjig, naučnemu ministerstvu, posojilnicam: v Celju, Žalcu, Mariboru, Postojini, ljubljanske okolice in kranjski hranilnici v Ljubljani.

Kranjski deželni zbor je dovolil posredovanjem ranjkega deželnega poslanca Globočnika za „šolski muzej“ 1100 gld. podpore, občinski svet ljubljanski pa je postavil mej redue potrebščine tudi znesek 200 gld. na leto za šolski muzej. Razun tega je došlo še nekaj malih podpor. Druge prošnje se še niso rešile. Občinskemu svétu ljubljanskemu poslala se je primerna zahvala za toliko naklonjenost.

Gospod Dimnik je sestavil in razposlal pozive na razne tvrdke, naj vpošljejo svoje izdelke našemu „šolskemu muzeju“. Sprejemal, shranjeval in urejal je tudi došle razstavne objekte. Ti razstavni predmeti so že zdaj vredni nekaj tisočakov in so večinoma last „šolskega muzeja“.

Pričakovati smemo torej sigurno, da bode naš „šolski muzej“ krepko uspeval, da bode v čast in ponos slovenskemu nčiteljstvu.

Gledé na „Popotnik“ mi je v obče omeniti sledeče:

Ko se je bila lansko leto prvotna pogodba mej „Popotnikom“ in „Zavezo“ razveljavila in je ureditev te zadeve slavna delegacija prepustila upravnemu odboru, se je direktorij nemudoma lotil tudi tega dela. V dveh sejah (dne 28. okt. in 18. nov.) so se določili pogoji, pod katerimi bi bilo sploh mogoče prevzeti list „Popotnik“ v „Zavezino“ last. Direktorij se je v tej zadevi seveda poprej natančneje informiral, da mu je bilo mogoče staviti konkretne predloge. Sklenilo se je torej v principu to-le: 1. „Zaveza“ je sicer pripravljena prevzeti list „Popotnik“ v svojo last, pa le, ako se doseže najmanj 30% popusta od „Popotnik“-ovega dolga; ako mogoče, pa več. 2. Uredništvu se določi za vse v njegovo področje spadajoče delo po 10 ali ali k večjemu po 12 gld. mesečno. 3. Ekspedit ne sme veljati več kot 50 gld. na leto. 4. Upravništvo prevzame vsakokratni blagajnik „Zaveze“, ki ima voditi „Popotnik“-ove račune, ločene od „Zavezinih“. 5. Obojestranska odpoved je četrletna.

Ker je pa bilo nemogoče dogovoriti se v tako zamotanih in kočljivih zadevah pisenim potom, podali so se člani direktorija osebno v Maribor, kjer so konečno vso to perečo zadevo uravnali na podlagi prej omenjenih pogojev najpoprej ustmeno, potem pa so se o tem sklenile tudi pismene pogodbe. Natančneje bom o tem poročal pozneje.

Sprememba v lastništvu in upravnštvu „Popotnika“ se je objavila v primernem „Obvestilu“ v društvenem glasilu. Posebno pozornost so nam vzbujali stari dolžnikinaročniki, kateri so se opetovano opominjali, naj storé svojo dolžnost. V to svrho se jim je dovolilo poplačanje starega dolga tudi v obrokih. Tiskovine za upravništvo (tirjalnice) so se dale tiskati v 500 izvodih; pa kaže se, da jih bo kmalu primanjalo. Vsa ta zadeva je zdaj kolikor toliko urejena. Upajmo, da se bomo tudi iz te zadrege častno izmotali, dasi si nikakor ne smemo prikrivati, da si je „Zaveza“ s tem naložila precej težko breme.

Upravni odbor je v seji dne 11. aprila mes. t. l. potrdil vse sklepe direktorija, ki so so storili v tej zadevi.

Pri seji upravnega odbora dne 11. aprila se je sklenilo na predlog odbornika Fr. Kobeka, da ustanovi „Zaveza“ v proslavo 50letnega vladarskega jubileja Njih Veličanstva društvo „Jubilejska samopomoč“. Direktorij naj je zajedno osnovalni odbor ter naj do prihodnjega zborovanja „Zaveze“ izposluje pri e. kr. vladi potrjenje pravil.

Pravila, katera je sestavil predsednik Jelenc, je direktorij kakor hitro mogoče predložil visoki c. kr. vladi v potrjenje in ta je z odlokom z dne 4. julija mes. t. l. št. 3001 društvena pravila potrdila. „Jubilejska samopomoč“ lahko takoj zastavi svoje delovanje, le članov še manjka.

Potrjena pravila „Samopomoči“ so se objavila v obeh naših strokovnih listih, torej so gotovo vsakemu znana.

Govor „O Ebenhoch-ovem šolskem predlogu“, ki je bil na dnevnem redu lanske skupščine, se je razposlal v objavo večinoma vsem važnejšim slovenskim listom. V celoti so ga priobčili — če se ne motim: „Učiteljski Tovariš“, „Popotnik“, „Slovenski Narod“, „Novice“ in „Edinost“; drugi pa so objavili le glavne reči. List „Slovenec“ sicer ni objavil govora, pač pa je o njem priobčil več člankov iz peresa gosp. Kržišnika in katerih glavna vsebina je ta, da smo slovenski učitelji in duhovniki v principu edini, ter da bi bili lahko tudi dejansko povsod in vselej, ko bi bila na obeh straneh dobra volja. Vzlic temu pa se je pri nekaternikih pojavilo tudi neko nasprotstvo in sicer ne toliko do stvari, kolikor napram osebam. Neko društvo je priredilo celo velik političen shod na Gorenjskem, pri katerem se je prosti narod hujskal proti učiteljstvu in šoli — in z obžalovanjem moram konstatovati, da so je to hujskanje precej obneslo. Slovensko učiteljstvo je že opetovano povdarjalo svoje krščansko stališče ter je bilo prisiljeno braniti v tem oziru popolnoma nedolžno našo ljudsko šolo krivičnih napadov. Nehotoma se je vsled takega postopanja v teku časa vselilo v naša srea neko — odkrito bodi povedano — neblago čutilo do onih, ki nam na tak način grenijo naše itak berno življenje. Pa upajmo, da se bo tudi v tem oziru obrnilo kmalu na bolje. Na Kranjskem se je ustvarila nekaka „sprava“. Konstatujem, da je ravno šolski list „Učiteljski Tovariš“ bil mej prvimi, ki je bil za spravo in ki jo je radostno pozdravil. Naj bi se torej ta sprava v polni meri raztegnila tudi do učiteljskega stanu in do naše šole, da bo moglo slovensko učiteljstvo z drugimi stanovi vred z veseljem vztrajati pri vzajemnem delu za blaginjo svojega naroda! Ako se borimo za svojo stanovsko samostojnost in neodvisnost (pa ne za neodvisnost od vere in Boga!) nam tega pač ne more v zló šteti noben razsoden človek, saj „kdor zaničuje se sam, podlaga je tujčevi pēti!“

Gledé na nastavljenje suplentov na ljudskih šolah vposlale so se v zmislu predloga, ki ga je stavil in utemeljeval pri zadnji skupščini „Zaveze“ tovariš gospod Brinar, primerne vloge na vse deželne šolske svēte po slovenskih deželah.

Štajerska deželna učiteljska zveza nam je na naš svojedobni dopis odgovorila, da se v vsem popolnoma strinja s težnjami slovenskega učiteljstva, le o vprašanju gledé poddržavljenja ljudskega šolstva — meni — je treba se natančneje proučiti. Tudi slovensko učiteljstvo ni odločno za poddržavljenje. K temu sklepu nas je privedlo edino slabo naše gmotno stanje; kajti sklepali smo, da bi se nam — kot državnim uradnikom — plače gotovo odmerile ugodneje, nego jih imamo v sedanjih razmerah.

Veliki Jugoslovan biskup Strossmayr je obhajal letos 60letnico svojega mašništva. Ob tej izredno znamenitej priliki poslal mu je zavezin predsednik brzojavno častitko, naj ga Bog ohrani čvrstega še mnogo let domovini in narodu v prospēh.

Brzojavnim potom je „Zaveza“ tudi pozdravila Palackyjevo slavnost, ki se je letos obhajala v zlati Pragi ter shod slovanskih novinarjev, ki so zborovali ravno tam. Vsled sklepa upravnega odbora predstavila in poklonila se je deputacija „Zaveze“ novoimenovanemu knezu in škofu ljubljanskemu dr. Antonu Bonaventuri, o katerem se čuje, da je velik prijatelj šole in učiteljstva. Deputacija je bila, kakor smo že v „Popotniku“ poročali, od Prevzvišenega sprejeta jako ljubeznivo.

Upravni odbor je tudi sklenil, da se premeni pogodba z banko „Slavijo“ tičeča se zavarovanja učiteljev-zaveznikov. O tem predmetu je bil izvoljen poročati glavni skupščini odbornik Kocbek ter staviti primerne nasvete.

Naj tukaj še omenim, da so pokazali vsi kranjski deželni poslanci ob priliki letošnje regulacije učiteljskih plač svojo naklonjenost napram učiteljstvu ter da je zlasti ekselencja gospod deželni predsednik povdarjal zadovoljivo delovanje kranjskega učiteljstva. Ob tej priložnosti pa so prišli kranjski učitelji v nekako navskrižje s svojimi p. n. koleginjami. No, zdaj, ko imamo vsak svoje, bodimo si zopet odkritosrčni kolegi, bratje in sestre. Vsaka disharmonija naj izgine iz naših sre! Clara pacta, boni amici!

Predlog „Vološkega učiteljskega društva“, po katerem naj bi se Njegovemu Veličanstvu predstavila deputacija učiteljev iz vseh slovenskih dežel, ter mu izročila in razložila naše težnje, je upravni odbor v seji dne 11. aprila iz tehtnih razlogov premenil. Mestu tega sestavila se je namreč primerna „adresa“, v kateri se Nj. Veličanstvu ob priliki 50letnega jubileja izraža udanost slovenskega učiteljstva, poleg tega pa omenjajo i njegove najnujnejše težnje. „Adresa“, ki sta jo sestavila nadučitelja Ravnikar in Česnik, je bila objavljena v „Popotniku“ in „Učiteljskem Tovarišu“. Platnice za „adreso“ je izdelal knjigovez Bonač, „adreso“ je primerno okrasil prof. Al. Šubič. To „adreso“ bode izročila deputacija učiteljev iz vseh slovenskih dežel Nj. Veličanstvu potom visoke c. kr. deželne vlade kranjske. V to deputacijo je izvolil upravni odbor sledeče člane: L. Jelenc (predsednik), A. Porekar, Fr. Luznar, Jak. Dimnik, Ig. Križman.

Zaradi prireditve X. glavne skupščine „Zaveze“ v Ljubljani je stopil direktorij v dogovor z odborom „Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani“ s prošnjo, da izvoli ono prevzeti in preskrbeti v to potrebne priprave. „Slovensko učiteljsko društvo“ je naši prošnji drage volje ustreglo. Krajevni odbor „Slovenskega učiteljskega društva“, na čelu mu častni predsednik, dični ljubljanski župan gosp. Ivan Hribar ter predsednik gosp. Juraj Režek so se te težavne naloge lotili z ono vstrajnostjo, kakoršno smo vsikdar vajeni opazovati pri njih, ter so jo tudi krasno izvršili. Usojam se torej prositi slavni zbor dovoljenja, da smem i na tem mestu izražati vrlemu odboru naše simpatije, naše priznanje in našo iskreno zahvalo za njegov obilni trud.

Prvotno na 3. in 4. dan avgusta določena X. glavna skupščina „Zaveze“ se je morala zaradi vojaške godbe, ki je že 2. avgusta odšla k vojaškim vajam, prestaviti na 1. in 2. dan t. m. Da bi se omogočila kolikor mogoče mnogoštevilna udeležba k tej skupščini, ki ima v prvi vrsti značaj patrijotičnega praznika, se je obrnil direktorij „Zaveze“ na deželni šolski svet štajerski s prošnjo, da dovoli vsem udeležnikom te slavnosti primeren dopust. Na to ulogo smo dobili ugoden odgovor, ki se je priobčil v zaduži številki „Popotnika“.

Iz mojega poročila, ki sem ga le v glavnih potezah podal, je razvidno, da je bilo delovanje „Zaveze“ v pretečenem letu intenzivno ter da se je doseglo tudi nekaj pozitivnih uspehov. In ta zavest je direktoriju in upravnemu odboru v največje zadostilo.

Slavno delegacijo prosim, da izvoli vzeti moje poročilo v vednost. (Dalje prih.)

Štajersko.

Za višjo stopnjo priredil V. Pulko. (Konec.)

f) Rudarstvo. Naša zelena Štajarska ima v sebi tudi velike zaklade kovin in premoga. Že v davnih časih se je tu izdelovalo železo in jeklo. Če so Rimljani kako reč za dobro in zelo trdo zaznamovati hoteli, rekli so: „Trdo kot noriško (štajarsko)

jeklo.“ Kako se imenuje gora, ki je takorekoč iz same železne rude? (Erzberg.) Slovenski bi rekli „rudna gora,“ (Prim. česke, ogrske, sedmograške rudne gore.) Kakor na mravljišču tako mrgoli povsod na tej gori pridnih rudokopov, ki kljujejo in kopljejo rudo ter jo vozijo v malih vozičkih k plavžem. V pečevje vrtajo luknje ter je nabijejo s smodnikom ali dinamitom. Naenkrat se začuje zategel žvižg roga in ljudje se poskrijejo v rove in za ograje. Vse postane mirno in tiho. Sedaj zagromi strel, za njim drugi, tretji in tako naprej. V zraku fréjjo večji in manjši kosi odlomljene rude ter padajo hruščec ko toča na kamenje; po gorah pa se čuje votel odmev kakor grom. Ko je spet vse mirno, prilezejo rudokopi iz svojih zavetij in začnejo marljivo delati. Ako pa je kakega ubilo, kar se pa le redkokrat pripeti, pravijo: „Njegov čas je dotekel“ in trdno verujejo na to, da je vsakemu odločen čas, kako dolgo ima na gori delati. Ruda se v plavžih topi, pridobljeno železo pa izdeluje v fužinah in kovačnicah, kojih je po Gornjem Štajerskem povsod dovolj. Romarji, ki hodijo na božjo pot v Marijino Celje (selo!), vedó o tem povedati. Bogastvo in siromaštvo severne dežele je odvisno od železne obrti. Obrt, ki je stara že dve tisoč let, živi na tisoče in tisoče ljudi. Največ železa se podela v Eisenerz-u in Vordernberg-u; pridelki se spravljajo v Bruck in Ljubno, odkoder se razpošiljajo po širnem svetu. Nad dvastotisoč kôs in štiristo tisoč srpov se vsako leto razproda. — Mnogo ljudi živi tudi kopanje premoga. Največ ga je okoli Ljubnega (letno 2 in pol milijona q) potem blizu Gradca v Voitsbergu in Köflachu; pri Ivnici (Eibiswald), v Trbovljah, Hrastniku in pri Laškem ga je tudi mnogo. — Mrtvo gorovje okoli Avš (Aussee) ima bogate zaloge soli, katera se je že za Rimljanov vozila na jug. — V Trbovljah, pri Zidanem mostu in Laškem se izdeljuje cement in 16 steklarn (Hrastnik, Oplotnica, Voitsberg, Köflach itd.) izdeljuje steklo, ki se pošilja na Italijansko, Grško, Turško in celo v Egipt. Po nekod, kakor na Pohorju, se izdeljuje sukno iz ovčje volne (raševina, pohorska čoha). Tovarne za izdelovanje papirja so v Gradcu, Gratweinu; za prirejanje tobaka v Fürstenfeldu. Piva, ki se pošilja tudi v Dalmacijo, na Italijansko in v Egipt, se pridela največ v Gradcu, potem v Mariboru, v Celju, Feldbachu, Fürstenfeldu, Köflachu itd.

Da se obrt in kupčija razvija, treba je železnice. Štajersko ima teh mnogo, znamenje, da je pridno ljudstvo tu doma. Glavna železnica Štajerske je južna železnica, ki gre iz Dunaja v Trst. Odkod ime južna železnica? (Ker pelje daleč proti jugu države.) Poglejte zemljevid in povejte, kje pride ta železnica na Štajersko. (Črcz Semernik.) Po kateri dolini gre? (Po muriškej.) Do katerega mesta? Po katerej dolini potem? Imenujte važnejše in vam že znane kraje, ki leže ob južni železnici! Kje zapusti ta železnica Štajersko? V katero deželo se od tam pripeljemo, ako zavijemo na desno? Naposled pridemo v Trst. Od te glavne proge pa gre več stranskih; iščimo jih! Mürrzuschlagenberg, Bruck-Ljubno-Vordernberg (vozi železo), Gradec-Köflach (vozi premog, steklo), Gradec-Wies (premog), Spielfeld-Radgona-Ljutomer, Maribor-Koroško (Koroška železnica), Pragersko-Ptuj-Budapešt, Celje-Velenje, Zidanmost-Zagreb-Sisek. Druga proga je cesarjevič Rudolf-ova železnica. Pride iz Koroške (kje?) in gre do Ljubnega. Od Šmihela gre po paltenski in lesniški dolini v Selzthal in od tod pa po anizki dolini na Gor. Avstr. Od Hieflau-a gre proga v Eisenerz in vozi železo. Pri Selzthalu se veže ta železnica z ono nadvojvodine Gizele, ki gre po anizki dolini na Solnograško. Od te proge gre druga mimo Avš na Gornje Avstrijsko. Četrta železnica je ogrska zapadna železnica. Odkod ime? Vozi pa iz Gradca v Budapešt. Ob kateri vodi?

Ne-le za telesno, ampak tudi za duševno blagostanje je na Štajerskem dobro poskrbljeno. Gradec, glavno mesto dežele je tudi središče duševne izobrazbe. Tu je vseučilišče in več drugih šol; v Ljubnem je rudarska šola. Dežela ima osem

gimnazij; znane so marsikateremu ptujška, mariborska in celjska, kjer se učijo tudi naši dečki; v Mariboru je vinorejska in sadjarska šola pri Gradcu pa poljedelska. Okoli 880 ljudskih in meščanskih šol pa skrbi za potrebno izobrazbo prostega ljudstva. V Gradcu je sedež deželnega namestništva. Kako se imenuje sedanji štajerski deželni namestnik? (Marquis, reci: markí — grof) Olivier Baquechem, reci: Bakem.) Tu se zbirajo tudi naši deželni poslanci, ki skrbijo za napredek dežele; deželni zbor šteje 63 poslancev.

Zgodovinske znamenitosti. Naša dežela je dobila ime od gornje-avstrijskega mesta Stire (Steyer), kjer so stanovali travngavski grofje, ki so imeli veliko posestva na sedanjem Štajerskem. Ptuj in Celje sta stari rimski mesti. Turki so celih dvesto let deželo nadlegovali; ostanki taborov so še v Feldbachu, Fehringu in Eisenerzu. Resnično, Štajerska je v tem dolgem času prinesla neizmerne žrtve blaga in krvi, da se je krščanstvo in omika v zapadnih deželah razvijala. V gradu nad Celjem so gospodovali mogočni celjski grofje. Leta 1809. so videli Stajarci Francoze v domači deželi; sicer že od l. 1796. ni bilo miru. Nadvojvoda Ivan, največji zaščitnik Štajerske in pospešitelj rudarstva in obrti bil je najrajši na Štajerskem in je imel tu svoje vzorno gospodarstvo (Brandhof).

Za primerjatev. Gradec ima 113 tisoč prebivalcev, Maribor 20 tisoč, Ljubno 6.5 in Celje 6, Ptuj 4 in Radgona 2.5 tisoč prebivalcev. — Deželna zastava; grb. Štajerska je prelep biser v kroni avstrijske države.

„Oj ti dežela Štajerska,
Da b' vsikdar bila blažena;
Juhe! juhe! tud' za naprej
O mili Bog na nas poglej.“

III. Vporaba in vaje.

Koncentracija. Prirodosnanski pouk nima zase stalno načrtanega pota, ampak ravna se po letnih časih, po odnošajih krajev, po življu prebivalcev itd. Mnogo pogojev pa govori za to, da se naslanja ta pouk tudi na zemljepisje. Od površine zemlje so zavisne vremenske razmere, od teh pridelki in od pridelkov zopet stanje prebivalstva. Ako je dežela gorata, ima čisto drugačno podnebje kakor če je ravna (Tirolsko, Švica in v istej zem. dolžini ležeči deli Ogrskega). Ima dežela na severni in severo-zahodni ali severo-vzhodni strani visoke gore na jugu pa je odprta, tedaj so kulturne razmere drugačne, kakor če je isto nasprotno (Ogrsko—Galicija, Češko—Spodnje in Gornje Avstrijsko). Sestavine gor imajo velik vpliv na sestavine orne zemlje ter na vegetacijo (Alpe, Kras); od vegetacije pa je odvisno tudi živalstvo. V gorovju se nahajajo raznovrstne kopianine, katerih navadno po ravninah ni, in tam živijo ljudje drugače kakor tu. Od površine zemlje je odvisno tudi vodovje. V goratih krajih nastanejo ob silnem deževju hudourniki in povodnji, katere vničujejo daleč po dolini poljščino; v takih krajih pa vode navadno niso plovne. Od površine zemlje je odvisen tudi značaj ljudi; hribovec se kreta drugače kakor poljanec.

Zemljepisni in zgodovinski pouk si segata ravno tako v roke. Štajerska je bila že od nekdaj važna v stratežnem oziru; Rimljani so postavili tu znameniti mesti Celje in Ptuj, z močnimi vojaškimi posadkami. Rimljansko gospodarstvo je imelo za Štajersko dobre nasledke. Štajersko je bilo zaradi svoje lege (ker je proti izhodu odprto) poprišče velikih, na deželo zelo vplivnih dogodkov. Sava, Drava in Mura so kazale nekdaj divjim trumam pot v mirna in premožna sela; nobeno bregovje ni jezilo pota toliko sovražnikom, ki so do 18. veka bili naš bič. Utrjevala so se mesta in cerkve

(tabori), kmetje pa so zdvajali. Stala je obrt, kupčija in duševna omika; kljub temu pa se je narod popel na visoko stopnjo izobraženosti, znamenje, da je plemenit. Štajerska je bila nekdanj last Slovencev, kar priča toliko imen krajev, rek, gor itd. Bila je ta dežela tudi ena med prvimi, ki se je priklopila jedru Avstrije.

Ob času, ko se obravnava Štajerska, se lahko v prirodoznanskih urah govori o železu, soli, premogu; o apnenu, o vinski trti in trtni uši. Seveda o vsem ne bo mogoče govoriti; vzame se najvažnejše ali spopolni to, kar se je že prej vzelo (II. B. železo, kuhinjska sol). Govori se nadalje lahko: Kako segreva sonce zemljo (Schreiner, fizika I. del.), vetrovi, korist gozdov s posebnim ozirom na podnebne razmere (4. B. št. 98.) — „zelena“ Štajerska, goli Kras.

Čeravno se zemljepisni in zgodovinski pouk ne dasta tako spojiti kakor zemljepisni in prirodoznanski, vendar je priložnosti dovolj vezati ju. Opozarja se na berila, ki so se obravnavala na nižji stopnji. N, povej mi kratko, kar veš o Atili! Huni so baje razdajali ptujsko cerkev in gotovo je, da je tudi Štajerska od njih veliko trpelo. V II. B. se nahajajo še sledeči spisi: Ciril in Metod (ki sta baje v Jarenini pri Mariboru prenočevala, ko sta šla v Rim; pripoveduje se tudi, da je sv. Metod po Cirilovi smrti na potu v Blatni grad bil v Ptujju. Zajčki samostan. III. B. Karol Veliki in Obri. Babenberžani na Avstrijskem. (Leopold V. dobi Štajerko; za Leopolda VI. je odvezel Friderik I. ptujski gospod Ogrom veliko-nedeljski okraj l. 1199. Bitva je bila na veliko ali veliko-nočno nedeljo in od tod baje ime: Velika nedelja. Zidan most čez Savo; sedanji most je čez Savinjo in se je postavil po prizadevanju nadvojvode Ivana l. 1824.—26., za železnico pa l. 1847.—48. Celjski grofje. Tabori v turških časih. IV. B. Slomšek (škofija, sola), Tegetthoff. Nadvojvoda Ivan.

V a j e. Potujmo peš od — (Sv. Marjete) do Marijinega Celja! Naštevajte mi ravnine, gore, vode, važne kraje mimo katerih bi šli! Iz Avš gremo na Koroško. Imenujte bregove, doline in vode na tej poti! Kateri prelaz nas privede na Koroško? Kateri deželi veže Semernik, soteska pri Predlitz-u in Mandling? — Glavna reka. Popišite njen tok! (Kje izvira; kje pride na Štajerska? Obrežno bregovje, ravnine, važna mesta, pritoki; kje zapusti Štajersko?, izliv.) Katera velika voda teče po ptujskem polju? Njeni pritoki na Štajersko itd. — Kaj daje severnim prebivalcem Štajerske veliko zaslužka? Kaj kopljejo? (— — železo (Erzberg), sol (Mrtvo gorovje) in premog. Kaj tudi redijo? Kaj pa obdeljujejo ljudje Srednje Štajerske? Kaj živi spodnje Štajerce? Kaj je po celem Štajerskem zelo razvito? (Obrt in kupčija.) Kaj ju pospešuje? (Železnice.) — Katera je glavna železna proga naše dežele? Naštejte važne kraje, mimo katerih pelje ta železnica! Imenujte nekatere stranske proge! Čemu so proge Köflach-Gradec, Vordernberg-Ljubno, Eisenerz-Hieflau? (Vozijo premog, železo.) Po katerih železnicah bi se vozili iz Možganje v Gradec in od tod v Budapešt? (Južna in ogrsko zapadna.) — Naštejte naše sosedne dežele! Imenujte vode, ki delajo mejo proti drugim deželam! Katera gorovja so na meji in kateri meji? Katere železnice peljejo iz dežele in v katere? — Da se prepričaš, koliko je postalo lastnina učencev, prirediš lahko za spisno uro tak-le „ekstemporale“: Table na klop! Stavil vam bom vprašanja, na katera bode te takoj pismeno odgovorili! Prvo prašanje: (Učenci zapišejo na tablico „1.“) Vzhodni in zahodni mejaši Štajerske. Učenci pišejo: 1. Ogri, Hrvatje, Korošci, Solnogradčani. 2. Katero gorovje se razprostira po Štajerskem? (2. Alpe.) 3. Gorske skupine ob koroški meji. (3. Koroško-štaj. Alpe, Golovec Pohorje, solčavske planine.) 4. Vode ob Pohorju. 5. Dotoki Drave. 6. Kateri zemlji loči Labnica? 7. Kateri pa Sotla? 8. Hribovje, ki omejuje (obdaja) ptujsko polje. 9. Kolikokrat naš zvonik za Boč? (Zvonikova visokost mora biti vsaj približno znana; izračuni se lahko tudi po senci zvonikovi. 1 m dolga palica ima? dolgo

senco; zvonikova senca pa je? dolga: torej je zvonik tolikokrat višji od palice, kolikokrat je njegova senca daljša od te.) 10. Ime gorovja (mesta), kjer se dobiva sol. 11. Kje železo? 12. Glavno mesto Štajerske in reka. 13. Kakšen naslov ima Štajerska? 14. Kdo je njen vojvoda? itd. Pri vsakem prašanju se počaka, da imajo učenci čas pomisliti in pogledati na zemljevid, ki mora pred njimi viseti. Konečno odgovarjajo učenci glasno še enkrat na ista prašanja, učitelj pa kontroluje tablice in — znanje. — Če zna kdo bolje, naj pa blagovoli poročati.

Državni šolski muzej.

Niže Avstrijski deželni šolski nadzornik dr. K. Rieger in ravnatelj dvornega natur-historičnega muzeja v pokoju dr. A. Brezina sta izdelala in predložila visok. c. kr. naučnemu ministerstvu načrt, po katerem se ustanovi centrala učnih pripomočkov. Ta centrala naj bi oskrbovala vse avstrijske šole z potrebnimi učnimi pripomočki. Slično centralo imajo že davno Francozje, namreč „Musée pédagogique“.

Da se stvar tudi v praksi obnese, dobila je ta centrala letos nalogo, da v spomin 50letnice oskrbi najprvo vse ljudske in srednje šole na Dunaju s potrebnimi rudninskimi zbirkami. Dunajski občinski zastop je tudi že dovolil primerno subvencijo za vzdrževanja primernih prostorov. Voditeljstvo zavoda je prevzel meščanski učitelj Francišek Tremml, in tudi dragi učitelji so obljubili svojo pomoč. Naučno ministerstvo se je izkazalo tej ideji posebno naklonjeno. Izdalo je namreč ukaz na vse šole, da naj se obrnejo do te centrale, ako hočejo imeti kaj rudninskih zbirk.

Tudi poljedeljsko in finančno ministerstvo je zaukazalo vsem podrejenim rudniskim vodstvom, da morajo preskrbovati brezplačno centralo z vsemi potrebnimi rudninami. Železnisko ministerstvo je pa dobilo zagotovilo od vseh železničnih ravnateljstev, da bodo taista dovažala in odvažala vse na in od centrale poslane zbirke po znižanih cenah.

Ker so se vse rudnine dobile tako ceno, skoraj zastoj, oddajajo se vsled tega tudi samo jako lepi kosovi rudnin v obliki $8 \times 6 \times 2$ cm, tudi razni kristali so vsi prav dobro razviti. Vsled nenavadno dobrega vpliva in velikega zanimanja za to centralo, predložila so se v novič nova pravila, na podlagi kojih se je ustanovila posebna družba, kojoj načeluje ravnatelj dr. Aristid Brezina. To društvo je sedaj prevzelo važno nalogo — za ljudske šole vitalnega pomena — da bode preskrbovalo ljudske šole širne naše monarhije z učnimi pripomočki vseh strok. Prostori tej centrali se nahajajo sedaj v XVII. okraju, Elterleinplatz 15, kjer si lahko vsakdo ogleda te zbirke.

Z ustanovitvijo tega prevažnega društva, napravila je ljudska šola velevažen korak v svojem življenju. Slovenskemu ljudskemu učiteljstvu pa priporočamo, da naj se obrnejo do te centrale, ako hočejo imeti kako rudninsko zbirko. O napredku te centrale poročal bodem še v prihodnje. — S to centralo izpolnila se je marsikateremu učitelju želja, da bode zamogel preskrbeti v kratkem svojo šolo z najpotrebnejšimi učnimi pripomočki iz naravoslovja. Ta centrala bode najbrže ustrezala tudi onim tovarišem, ki so pri letošnji učiteljski konferenciji odklonili predlog, imajoč slično vsebino, kakor ta centrala.

J. Š—a.

Slovstvo.

Novosti.

„Na razstanku“. Spisali slovenski osmošolci. Str. 371. Cena 1 gld.

Pod tem naslovom je izšla v „Goriški tiskarni“ A. Gabrščeka v Gorici zanimiva knjiga, ki vzbudi gotovo nekaj pozornosti v književnih krogih sloven-

skih. Petorica osmošolcev je s to knjigo prav častno nastopila pot javnosti. „Zvonov“ pesnik Aleksandrov je zastopan tu z 22 pesmicami; Dominik Puc je priobčil 10 silhuet, ki dokazujejo veliko talenta v tej mladi duši; „Zvonov“ Feodor Sokol ima 11 pesmic; Ivan Prijatelj večjo povest „Brez vesla“; Jakob Voljč 6 pesmic, Frančišek Grivec pa večjo razpravo „Ruski realizem in njega glavni zastopniki“. — Obsežna knjiga je prav lično tiskana. Naročniki „Slovanske knjižnice“ jo dobé kot 78. do 81. snopič.

„Biserojla“, jasna vila. Bajka iz postojnsko pečine. Speval Ivo Ivanovič Bučar. Tiskala in založila Kleinmayr & Bamberg v Ljubljani. 1898. — Cena 1 gld. — Tako se glasi naslov 181 strani obsegajoče elegantne, jako okusno tiskane knjižice. Pesnik je brat opernega peveca Bučarja ter živi v Belemgradu. Delo je posvečeno gospodu Bogdanu Konstantinoviču Liseviču, carsko-ruskemu konzulu.

„Bela Ljubljana“ se zove nov, jako lep valček Viktorja Parme, našega dičnega skladatelja oper „Grof Urh“, „Ksenija“ in „Stara pesem“. Novi valček temelji na samih znanih motivih domačih narodnih pesmi ter se je prvokrat sviral na plesu „Zaveze slovenskih učiteljskih društev“ dne 1. avg. v „Narodnem domu“. Ne dvomimo, da se tudi ta najnovejša skladba priljubi našemu občinstvu prav

tako, kakor so priljubljene vse dosedanje operne in tudi plesne skladbe gosp. Parme!

„Slavnostni pedagogičski letnik 1898“. V spomin in proslavo petdesetletnega vladarstva cesarja Frančiška Jožefa I. Izdalo in založilo „Pedagogičsko društvo v Krškem“. — S sliko in prilogo. V Ljubljani 1898. Natisnila Narodna tiskarna. — Res lepa knjiga, katero dobé letos člani „Pedagog. društva“. Na 252 straneh ima tó-le vsebino: I. J. Ravnikar: Naš cesar Franc Jožef I. (1848—1898); II. H. K. Stvarna in slovnična obravnava berila „Cesar Franc Jožef I.“; III. -z-: Odlični hrvaški in srbski pedagogi; IV. Prof. Jerovšek: O porabi modelov pri risanju (iz angleščine); V. J. L. Pogled na slovensko pedagogičsko polje (l. 1896. in 1897.); VI. -a-: Donesek k strokovni terminologiji; VII. J. B.: Poročilo o delovanju „Pedagogičskega društva“ od l. 1896. do 1898. — Na čelu ima knjiga krasno sliko presvitlega cesarja Franca Jožefa I. v barvah, v prilogi pa na celi poli litografované podobe k prof. Jerovšek-ovi razpravi, ki nam podaje povsem nove nazore o metodiki risanja. — Ker dela tudi zunanja uprava vso čast „Narodni tiskarni“, ne dvomimo, da bodo člani tega „slavnostnega letnika“ prav veseli. Želimo le, da se njih število tudi pomnoži tako, da bode odbor lahko zadostoval svojim mnogostranskim dolžnostim in tudi kmalu raspečal vse knjige, ki jih je društvo že založilo. Upamo, da stori v tem oziru tudi učiteljstvo svojo dolžnost!

Društveni vestnik.

Iz Šoštanja. V nedeljo, 14. m. m. zborovalo — pardon — hotelo je zborovati naše šaleško učiteljsko društvo. Prišlo pa nas ni niti polovica društvenikov in zborovanje se ni moglo vršiti. Gotovo bi molčala o tem, da se to ni zgodilo že drugič in oni zavedni učitelji, ki pridejo od oddaljenih šol, ne bi imeli vedno nepotrebnih stroškov. — Pri tej priložnosti ste lahko opazovali, da smo ravno učiteljice — kako bi že rekla — najmanj zaspane. Bile smo namreč štiri, torej razun edne vse; gotovo pa je tudi tó kaj važnega zadrževalo, ker sicer nikdar ne manjka. — Vendar tu ni moj namen, nas povzdigovati in hvaliti, ampak drage tovariše opomniti, da bi se vendar enkrat vzdramili, ter jeli skrbeti za čast društva. Vas li ne veseli, da imamo sedaj tako delavnega predsednika?! No upajmo, da drugič ne izostanete v tolikem številu, sosebno Vi ne, ki ste najbližje Šoštanja.

Ker že enkrat govorim, naj povem, kar mi srce teži. Najraje bi pač molčala, pa ker je že itak javno, hočem tukaj le naglašati, da vsi nismo tako nezavedni, kakor bi se lahko mislilo o nas. Da torej od našega društva ni bilo nobenega delegata pri slavnostnem zborovanju „Zaveze“, ni društvo samo krivo — gotovo ne. Ko smo zadnjič v Velenju zborovali, izvolili smo — ne oglasila in ponudila sta se sama — dva delegata. Dva — jelite to se ne sliši slabo, bolj slabo pa se sliši, da nobeden ni šel. Eden se je izgovarjal s skušnjo usposobljenosti, katero ima v jeseni, — li tega ni vedel poprej? — drugi pa — no ta drugi menda še sam ne ve uzroka, ker sploh nobenega imeti ne more.

Torej dragi tovariši in ljube kolegince brez zamere in na veselo svidenje pri prihodnjem zborovanju.

„Učiteljica“.

Dopisi in razne vesti.

S Kranjskega. (Raznoterosti.) Komaj so se razburjeni duhovi po uravnavi učiteljskih plač

nekoliko pomirili, že so prišli ljubljanski kolegi — znani po svoji nepristranski vnetosti za občni blagor

vesoljnega slovenskega učiteljstva — z neko prav kolegijalno prošnjo na svetlo, da jih visoki naš dež. šolski svet, zbok njih izvanredno plodonosnega delovanja v šoli in izvan šole vrstni v II., oziroma III. plačilni razred, ne gledé na njih starost. Ta prošnja je vzbudila precejšen odpor v deželi, kar pričajo razni članki v „Slov. Narodu“. Nekatera okr. učit. društva so tudi sklenila, da vložijo protest proti tej ulogi na visoki c. kr. deželni šolski svet. Dobro bi bilo, da store to vsa okr. učit. društva. Ljubljanski tovariši so se s tem pokazali v pravi luči, menda misleč si: Kolegijalnost je edino le tam dobra, kjer kaj nese. „Pripravimo si sami mehke postelje, drugi naj pa leže na trdem“. Na podlagi te prošnje se da prav lahko sklepati, da edino le ljubljanski učitelji delujejo prav v šoli in zunaj šole — (koliko jih pa je)? — medtem ko učitelji na deželi lenuharijo, kali?!

Uradni jezik našega dež. šol. sveta kakor tudi okr. šol. svetov je še vedno edino „zveličavna nemščina“. Ali res ni za nas Slovence pravomočen § 19 ustanovnih zakonov. Poslanci, kje ste?

V nekem okraju je že minolo dobro leto, odkar je umrl zastopnik dež. odbora v okr. šolskem svetu, a ni še namestnika; mogoče, da ga pa ni moža, ki bi bil za to sposoben?!

Neumevno nam je dalje, po kakem zakonu odajajo pri nas posamezne službe, oziroma po kakih načelih se službe razpisujejo.

Koncert slovenskih učiteljskihnikov se je obnesel prav izoborno, žal da so se ljubljanski kolegi zopet pokazali s svojo pravo odsotno kolegijalnostjo, živel! Najmlajšim tovarišem pa ključemo: Bodite boljši tovariši!

Zadnja številka „Slov. Glasnika“ zopet nekaj besediči o „modernej šoli“. V vseh stvareh dobro podkovani (??) pisec navaja nekaj statističnih števil, a najbrže ne ve sam, kaj hoče s temi števili. Ti veleumi si najbrže tako mislijo šolo, da sami ne vedo kako, kajti ko bi znali, kedaj bi nam že podali čist, jasen program. A tega še do danes nimamo.

Na nižjem Avstrijskem je letos deželna učiteljska konferencija. Predlogi, koje so sestavili dotični učitelji odposlanci, so prav umestni. Kedaj bode pa pri nas zopet dež. učit. konferencija?? Δ

Iz gornjegraškega okraja. Dne 20. julija meseca je pri Sv. Frančišku nagloma umrl gospod A. Zmrzlikar, tamkajšnji nadučitelj v 50. letu svoje dobe. Zapustil je vdovo in četvero otrok. Dne 22. julija ponesli smo njegovo truplo k večnemu počitku. Zbrala se je tolika množica raznega ljudstva, da bi nikdo tega pričakoval ne bil. Trije duhovniki so spremljali rajnega. Č. g. župnik Dekort imel je lep primeren nagovor, za kojega mu bodi tu izrečena prisrčna hvala. Učenci so glasno jokali in marsikatero solzo izvalili iz oces drugih vdeležen-

cev. Gospodi pevci so zapeli dve giraljivi žalostinki. Pri pogrebu videl si vdeleženca iz Žalca, Polzele, Mozirja, Rečice, Ljubna, Gornjegrađa itd. ter malone vse učitelje iz gornjegraškega okraja. Tudi lepe vence so položili na krsto razni darovatelji. Krasen venec je podarilo gornjegraško učiteljsko društvo.

Vse je kazalo, da je bil ranjki mnogo priljubljen doma in drugod pri čast. duhovščini, pri učiteljih, — sploh povsod, osobito pri šolski mladini in domačem ljudstvu.

Edino ena oseba je kazala sovraštvo do njega še unkrāj groba. Omilovati je ta strastno-sovražni mu sosed.

Pokojnemu Antonu pa Bog daj večni mir!

(Osebne vesti.) Profesor zgodovine na učiteljski v Kopru, gosp. Jožef Kožuh, premeščen je v Zadr.

(Shod nemško-avstrijskega učiteljstva) vršil se je zadne 3 dni (od 7.—10.) v Brnu. Udeležba bila je mnogobrojna, razpravljalo pa se je med drugimi tudi o disciplinarnem zakonu, o katerem je poročal Andrej Kaltenegger iz Gradca.

(Štajerska deželna učiteljska konferenca) razpisana je na 12. in 13. dan meseca septembra v Gradec. 11. dne zvečer bode predzborovanje.

(Nemško-avstrijska učiteljska zaveza) šteje 45 učiteljskih društev z 14.632 učnimi osebami.

(Umrli je) v noči od 27. do 28. dne avgusta meseca v Kopru po le 3dnevni bolezni, profesor na tamošnjem učiteljski, gosp. Josip Kristan. Naj v miru počiva!

Zahvala. Častito društvo „Selbsthilfe der Lehrerschaft Steiermarks“ mi je takoj po smrti mojega soproga, gospoda Jožef Reiterer-ja, nadučitelja v Selzthal-u, izplačalo svoto 470 gld. Za to naglo in izdatno podporo izrekam imenovanemu društvu najtoplejšo zahvalo.

Ema Reiterer,
nadučiteljeva vdova.

Selzthal, dne 9. avgusta meseca 1898.

Listnica uredništva. Gospodu dopisniku na Goriškem: Da Vam dokažemo, da nimate prav, ko trdite, da se bojimo zamere in si radi tega ne upamo objaviti Vašega dopisa, Vam naznanimo, da pride dopis takoj, kakor hitro nam dojde od Vas dovoljenje, da postavimo pod njega Vaše polno ime. Tudi Vašo „povsem stvarno“ apostrofo do uredništva ponatisnemo doslovno. — M. H.: Hvala lepa; pride, kakor hitro nam bode prostor dopuščal. — H. D. v P.: Ravno tako! Le tako marljivo naprej. — A. P. v Z.: Kedaj dojde objubljenost?!

Vsem častitim našim sotrudnikom in dopisateljcem naznanjamo, da ured-

ništvo ni več Reiserstrasse Nr. 8. Spisi in dopisi namenjeni uredništvu „Popotnika“ naj se odslej blagovolijo

naslovljati „Kokoschineggstrasse“, šolsko poslopje, kamor so določili tudi reklamacije.

Št. 1373. **Podučiteljsko mesto.**

Na v dvorazrednico razširjeni ljudski šoli pri Sv. Križu nad Mariborom je umestiti s pričetkom zimskega tečaja 1898/99 mesto podučitelja oziroma podučiteljice. S tem mestom so združeni prijemki po II. plačilnem razredu in pravica do ene sobe za stanovanje.

Prositelji oziroma prositeljice za to mesto naj določijo svoje redno opremljene prošnje — ko bi bila to I. služba, tudi z dokazom avstrijskega državljanstva — najpozneje **do 1. septembra meseca t. l.** krajnemu šolskemu svetu pri Sv. Križu nad Mariborom.

Okr. š. svet v Mariboru, dne 31. julija mes. 1898. l.

Predsednik: Kankowsky s. r.

Št. 1419. **Podučiteljsko mesto.**

Na četverorazredni ljudski šoli za Leitersberg-Karčovine v Mariboru je podučiteljsko mesto z dohodki po II. plačilnem razredu definitivno namestiti.

Obeh deželnih jezikov zmožni možki prošnjiki naj vložijo svoje prošnje, katere je opremiti s pričevali o zrelostnem izpitu in učni usposobljenosti ter z dokazom avstrijskega državljanstva, potem predstojnega okrajnega šolskega sveta pri krajnem šolsk. svetu Leitersberg-Karčovinskem v Mariboru **do konca avgusta mes. 1898. l.**

Okr. šolski svet Maribor, dne 2. avgusta mes. 1898. l.

Predsednik: Kankowsky s. r.

Št. 314. **Razpis natečaja.**

(Nadučiteljsko mesto.)

Na dvorazredni ljudski šoli pri Sv. Frančišku umestiti je nadučiteljsko mesto z dohodki po III. plač. razredu in užitek naturalnega stanovanja.

Prošnjiki za to mesto naj vložijo svoje prošnje, katere je opremiti s pričevali o zrelostnem izpitu in učni usposobljenosti ter z dokazom usposobljenosti za subsidiarčni pouk v katoliškem veronauku, potem predstojnega okrajnega šolskega sveta **do 25. dne avgusta mes. 1898. l.** pri krajnem šolskem svetu pri Sv. Frančišku v Sav. dol.

Celje, dne 25. julija meseca 1898.

Predsednik: Attems s. r.

Št. 416. **Razpis podučiteljske službe.**

Na petrazredni ljudski šoli v Št. Petru pod sv. gorami je stalno ali začasno namestiti podučiteljsko mesto s prejemi tretjega plačnega razreda.

Prosilci in prosilke za to mesto naj vložijo svoje prošnje, opremljene s pričevalom zrelosti učne usposobljenosti in pri še ne nameščenih z dokazom avst. državljanstva, potem predstojnega

okrajnega šolskega sveta **do 20. dne avgusta mes. 1898. l.** pri krajnem šolskem svetu v Št. Petru pod sv. gorami.

Okrajni šolski svet Kojzje, dne 23. julija mes. 1898. l.

Predsednik: Vistarini s. r.

Št. 409. **Razpis učiteljske službe.**

Na novo ustanovljeni enorazredni ljudski šoli v Virštajnu se umešča služba učitelja voditelja z zakonitim dohodki po III. plač. razredu in prostim stanovanjem v novem šolskem poslopju.

Prosilci naj vložijo svoje redno opremljene prošnje, zlasti z dokazom da so zmožni poučevati v katoliškem veronauku in da so avstrijski državljanji, predpisanim potom pri krajnem šolskem svetu v Virštajnu najpozneje **do 20. avgusta mes. 1898. l.**

Okrajni šolski svet Kojzje, dne 17. julija mes. 1898. l.

Predsednik: Vistarini s. r.

Št. 1165.

Razpis dveh učiteljskih služb.

Na javni v šestrazrednico razširjeni ljudski šoli III. plač. razr. pri Sv. Vidu je umestiti pričetkom prihodnjega zimskega tečaja dve učiteljski mesti stalno ali tudi začasno.

Obeh deželnih jezikov zmožni prosilci, tudi prosilke, naj vložijo svoje prošnje opremljene v spricalom zrelosti in učne usposobljenosti ter z dokazom avstrijskega državljanstva potom predstojnega okrajnega šolskega sveta **do 30. dne avgusta mes. 1898. l.** pri krajnem šolskem svetu.

Okr. šolski svet v Ptuj, dne 29. julija mes. 1898.

Predsednik: Apfalter s. r.

Št. 1315. l. **Učiteljsko mesto.**

Na trirazredni ljudski šoli v Radvanju z nemškim učnim jezikom je novo sistemovano učiteljsko mesto z dohodki po III. plač. razredu definitivno namestiti.

Prošnjiki in prosilke za to mesto naj vložijo svoje s pričevali učne usposobljenosti in o zrelostnem izpitu opremljene prošnje potom predstojnega okrajnega šolskega sveta **do 31. dne avgusta meseca 1898. l.** pri krajnem šolskem svetu v Radvanju.

Okr. šolski svet v Mariboru dne 24. julija meseca 1898. l.

Predsednik: Kankowsky s. r.

Na zahtevanje se pošilja **brezplačno**

ilustrovani cenik

za navadne in c. kr. izklj. privileg. harmonije in didaktfone.

V obila naročila se priporoča **tvrdka:**

Josef Lenarčič & Comp.

na Vrhniki pri Ljubljani.

Vsebinska. I. X. glavna skupščina „Zaveze slovenskih učiteljskih društev“ dne 1. in 2. avgusta 1898. leta v Ljubljani. — II. Štajersko. (Konec.) (V. Pulko.) — III. Državni šolski muzej. (J. Š—a. — IV. Slovtvo. (Novosti). — V. Društveni vestnik. — VI. Dopisi in razne vesti. — VII. Natečaji in inserat.